

MICHAŁ WOJCIECHOWSKI, *Etyka Biblii*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2009, 400 s.

Biblia jako przekaz Bożego objawienia mówi o sprawach dotyczących wiary i moralności – właściwego postępowania człowieka powołanego przez Boga, obdarzonego prawdą o Bogu, o człowieku i o świecie. Autor swoją pracę poświęcił omówieniu etyki biblijnej, starając się ująć ją w sposób całościowy, kompletny. Istnieje wiele opracowań dotyczących kwestii szczegółowych albo nauki tylko Starego lub Nowego Testamentu, dlatego z radością trzeba przyjąć się próbę takiej szerokiej syntezy. Praca składa się z czterech części. Trzy pierwsze są poświęcone zagadnieniom dotyczącym całości etyki biblijnej, czwarta – konkretnym problemom dotyczącym rodziny i społeczności.

Pierwsza część zatytułowana *Teologiczne czynniki etyki* rozpoczyna się omówieniem Boga jako źródła etyki, biblijnych wezwań do naśladowania Jego postępowania, świętości i miłości, do posłuszeństwa względem Jego woli i prawa. Autor podaje biblijne uzasadnienia rozumowe i praktyczne wymagań moralnych, omawia następstwa ludzkich czynów, wskazuje na maksymalizm i moc wiążącą etycznych wymagań stawianych w Biblii, przykłady radykalizmu głoszonego przez Jezusa i problem minimum moralnego, ukazuje Pismo Święte jako źródło etyki, zwracając uwagę na trudności związane z korzystaniem z niego, ponieważ zawiera ono różnego rodzaju przykazania, pouczenia, parenezy, zachęty i przykłady. Dlatego autor podaje sposoby aktualizacji tekstów powstałych w różnych czasach i proponuje metodę postępowania w korzystaniu z moralnych wskazań Biblii w oparciu o właściwe rozeznanie sytuacji, do której odnosi się konkretne pytanie, i odpowiednie odczytanie tekstów biblijnych. Dalej przedstawia biblijną koncepcję dobra i zła, naukę o aniołach, o szatanie, o wolności oraz ostatecznym rozdziale dobra i zła. Kończy rozdziałem zatytułowanym *Jedność i pluralizm etyki biblijnej*, pokazującym rozwój nauki moralnej Biblii.

Część druga poświęcona jest antropologicznym czynnikom etyki. Autor omawia w niej biblijną koncepcję człowieka, terminologię stosowaną na określenie człowieka jako jedności, którą często rozumiano w oparciu o greckie koncepcje filozoficzne, a nie przez odwoływanie się do semickiego myślenia autorów tekstów natchnionych, oraz społeczny wymiar człowieka. Kolejne rozdziały pokazują człowieka w dziejach zbawienia jako stworzonego przez Boga, grzesznego, ale zbawionego, powołanego do uczestnictwa w wiecznym życiu z Bogiem. W ostatnim rozdziale widzimy wzorcowych bohaterów biblijnych, wybitne osobistości, męczenników, wartość zwyczajnego, dobrego życia wśród bliźnich oraz ostrzegające przykłady negatywne.

Trzecia część to próba systematyzacji norm biblijnych, powiązania wielu szczegółowych norm z głównym przykazaniem miłości, pokazania, że główny grzech to odrzucenie Boga jako najwyższego dobra. Autor omawia biblijne rozumienie prawa i sprawiedliwości, miłości Boga i bliźniego, hierarchię wskazań szczegółowych stanowiących zastosowanie podstawowych norm w konkretnych warunkach, ogólne cechy dekalogu i poszczególnych przykazań, właściwych i niewłaściwych postaw, systemy etyczne wewnątrz Biblii (kilka równoległych w Startym Testamencie, radykalne nauczanie moralne Jezusa i pouczenia powstałe w Kościele popaschalnym), wypowiedzi niedoskonałe i nieaktualne ze Starego Testamentu, związane z ówczesną kulturą i sposobem postępowania.

Ostatnia część zatytułowana *Wobec rodziny i społeczności* omawia kwestie małżeństwa i życia płciowego, więzi rodzinnych (rodzice, dzieci, krewni, wspólnota), dóbr

materialnych i pracy, ludzi w potrzebie oraz problemy związane z prawem i państwem, którym autor poświęcał szersze opracowania.

Prócz bibliografii ogólnej na początku książki po każdym rozdziale jest bibliografia szczegółowa obejmująca, jak zaznaczył autor w angielskim streszczeniu, łącznie około 1,1 tys. pozycji. Te wykazy stanowią pomocne ukierunkowanie dla dalszych prac z zakresu etyki biblijnej i wchodzących w jej skład szczegółowych zagadnień. Indeks miejsc biblijnych pomaga odnaleźć omówienie wykorzystywanych tekstów.

W postaci prezentowanej książki polska literatura biblijna otrzymuje bardzo wartościową syntetyczną pracę wskazującą kierunki dalszych szczegółowych studiów, w jakich może podążać myśl badaczy. Jest ona również cenną pomocą dla przedstawicieli różnych dyscyplin teologii oraz wszystkich zainteresowanych nauką etyczną podaną w Biblii i w ogóle życiem chrześcijańskim opartym na Bożym objawieniu.

Kraków

TOMASZ MARIA DĄBEK OSB